

A por, mint veszélyes anyag

Miért védekezünk a por ellen, miért védekezünk a robbanás ellen?

Sokféle iparág foglalkozik por, vagy por alakú termékek feldolgozásával, vagy a gyártási folyamatok során keletkeznek különböző porok.

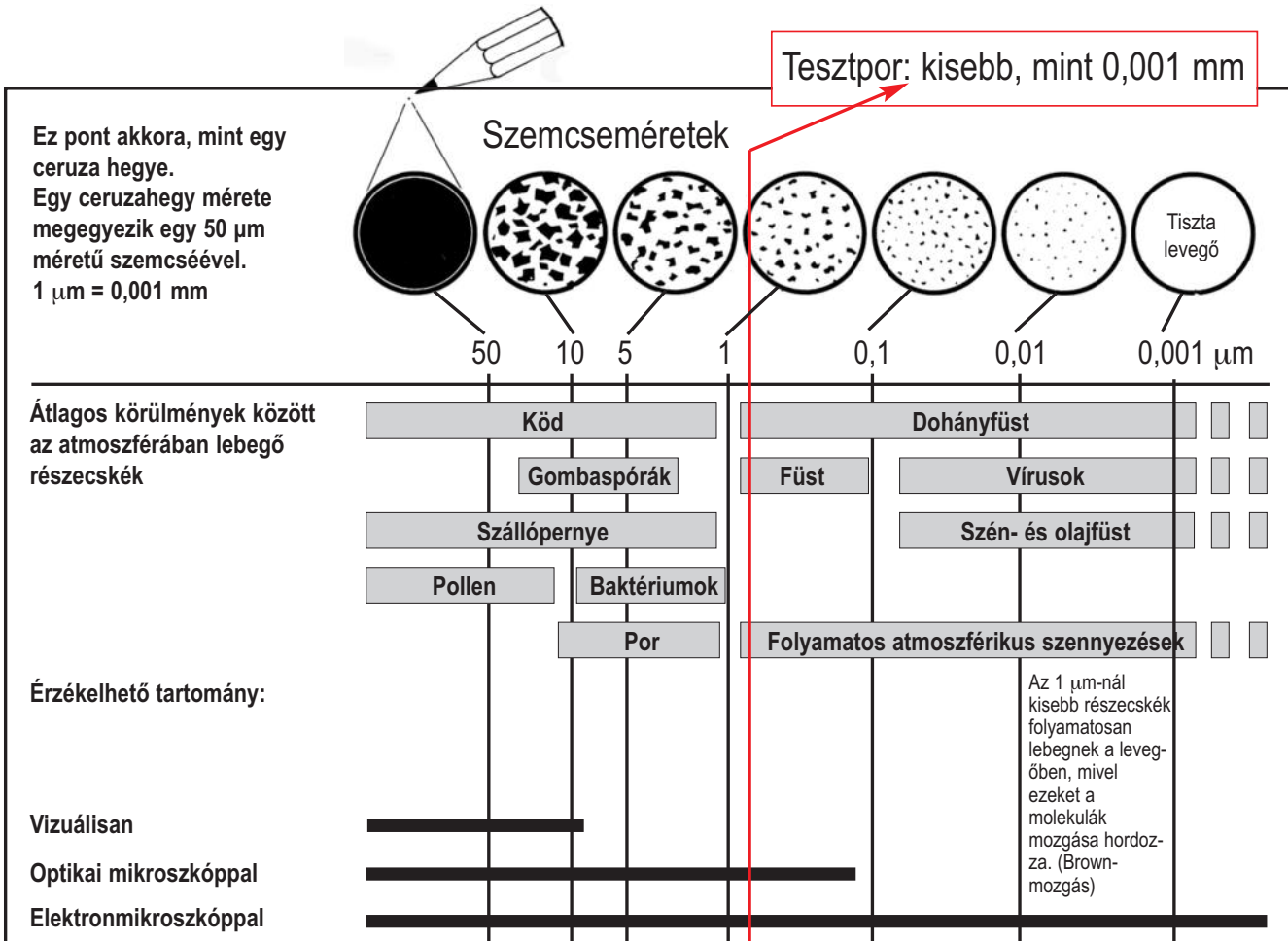
Mivel minden szilárd anyagból por képződik, és ezek képesek egymással keveredni, a porok végtelen számával találkozhatunk. A por nem más, mint szilárd anyagok finom eloszlása a levegőben, ami mechanikai eljárások során, vagy a levegő örvénylése miatt keletkezik. Besorolásuk éppen ezért igen nehéz, többféle lehetőség is létezik:

- a porrészecskék mérete szerint lásd az 1. - 4. ábrákat
- keletkezésük szerint lásd az 5. ábrát
- az emberekkel szembeni ártalmassága szerint lásd az 6. és 7. ábrákat
- fizikai tulajdonságaik szerint lásd a 13. oldalon „Gestis anyagadatbank” Attól

függetlenül, hogy a porokat „hasznos porok” (fémkohászat, festék és műanyaggyártás, gyógyszeripar, kozmetikai ipar), vagy hulladékporok kategóriába soroljuk, a porok mindenekelőtt egészségügyi kockázatot jelentenek, ezen felül nagyon sok por tűz-, sőt robbanásveszélyt is okoz. Például a robbanáshoz elegendő egy 1 mm vastag faporkeverék réteg! lásd a 8. és 12. ábrát. A tények, valamint, a gázrobbanás elleni védekezéssel összehasonlítva, az érintettek körében még csekély mértékben kialakult veszélytudat, aláhúzzák a porrobbanás elleni védekezés témájának fontosságát.

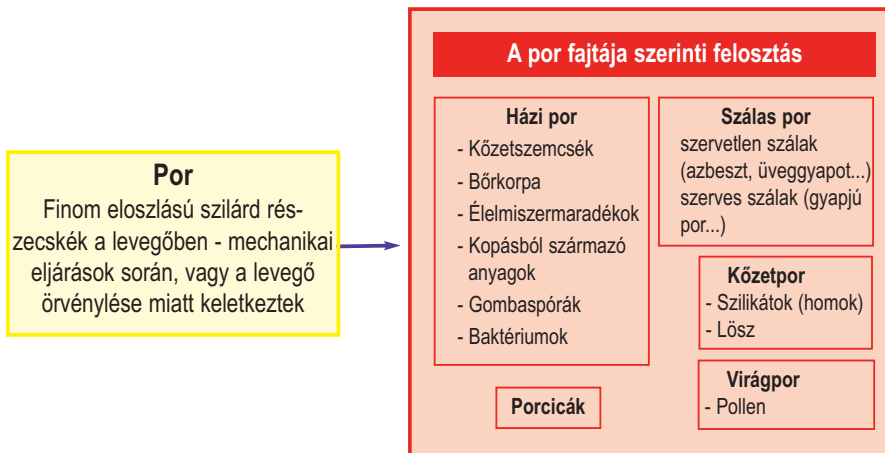

1. - 3. ábrák, szemcseméret szerinti besorolás

4. ábra, szemcseméret szerinti besorolás

A por besorolása szemcseméret alapján

A megmunkáló és feldolgozó üzemekben szükségszerűen por is keletkezik. A durva porok gyorsan leülepednek, a finom porok azonban sokáig lebegnek a levegőben, mélyen belélegezzük azokat a tüdőbe, és ott lerakódnak. A por ezért a munkahelyen dolgozók egészségét hosszútávon veszélynek teszi ki. A munka- és egészségvédelem legfontosabb mottója ezért a munkahelyen uralkodó porterhelésre is érvényes kell legyen.

5. ábra, keletkezés szerinti besorolás

E-Por

Azokat a részecskéket, amelyek a légzési zónában találhatóak és amelyek szájon, vagy az orron keresztül belélegezhetők, **belélegezhető frakciónak = E-pornak nevezük.**

Míg a kisebb részecskéket (átmérő $< 5 \mu\text{m}$) szinte teljes egészében belélegezzük, a belélegezhetőség a nagyobb méretű részecskék felé csökken (nem belélegezhető részarány).

Az E-porok egy részét, csekély szemcseméretük okán A-pornak nevezük.

A-por

Alveoláig hatoló frakciónak (A-por) a belélegezhető poroknak azt a részét értjük, amely olyan finom, hogy a tüdő legkisebb elágazásaiig, az alveolába (tüdőhólyagocskákba) is képes eljutni, és ott meg is tapad.

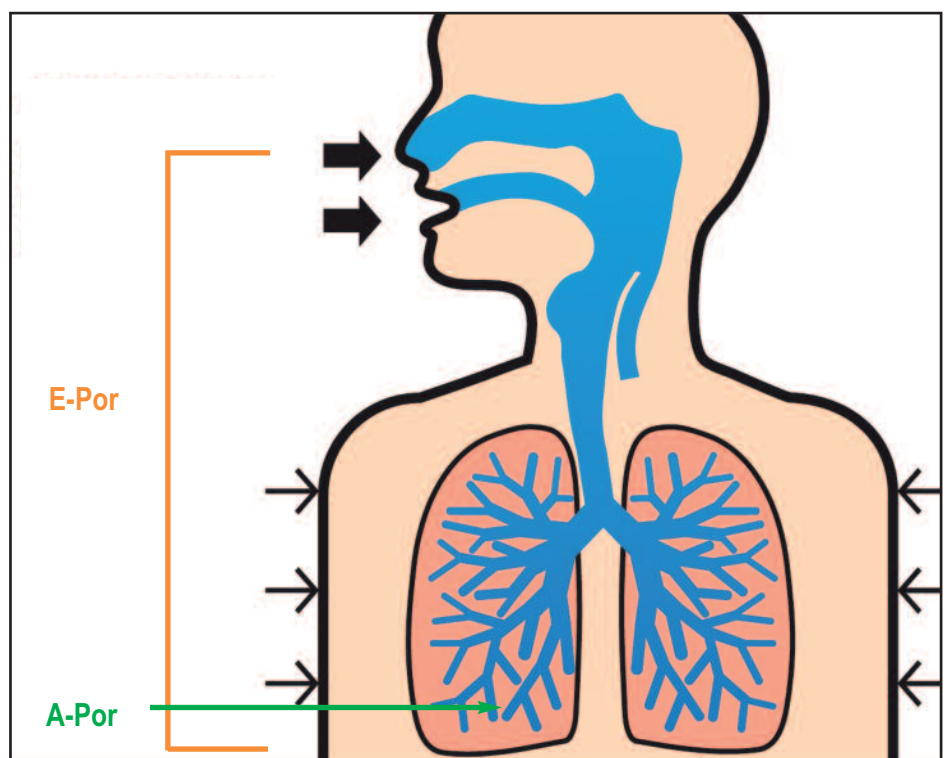
Ezeknek a részecskéknek az esetében nem tudunk pontos méretet megadni, inkább csak méreteloszlásról tudunk beszélni. Ezt a tartományt a DIN EN 481 szabvány fogalmazza meg.

6. ábra, A- és E-por

A porokat testünk

- Belélegzéssel
- Lenyeléssel
- Bőrön keresztüli

felszívódással
veszi fel

7. ábra, a testbe való bejutás

Mit kell tennünk?

Az egészségvédelem és a munkahelyi biztonság megköveteli a porok fel- és elszívással történő biztonságos eltávolítását. A vizsgálati eljárások és az osztályba sorolás szempontjai a műszaki fejlődés következtében a szabványok kidolgozása során megváltoztak. Régebben például öt alkalmazási kategória létezett, manapság azonban csak három porosztályról beszélhetünk. Azoknak a készülékeknek a megléte, amelyek különböző vizsgálati eljárásokkal lettek hitelesítve, a gyakorlat számára zavarba ejtő. A jelölések (L, M, H) egyértelműen felismerhetővé teszik az üzemeltető, vagy a felügyeletet végző személyek számára is, melyik készülék melyik porosztályba tartozik. **Az IFA (a valamikori BGIA), a tiszta helyzet teremtése érdekében, kidolgozott egy táblázatot, amelyben, a készülékek rendeltetés szerinti egyezéséből kiindulva, a különböző vizsgálati alapok szerinti osztályozást jelenítette meg.**

Új porosztály-besorolás a poreltávolító készülékekhez

Használható száraz, egészségre ártalmas, nem éghető porok számára	DIN EN 60335-2-69 AA függelék	
	Porosztály	Maximális átbocsátási fok
belégzési határérték > 1 [mgm ⁻³] esetén	Legalább L (M, H)	< 1%
belégzési határérték > 0,1 [mgm ⁻³] esetén	Legalább M (H)	< 0,1%
belégzési határérték < 0,1 [mgm ⁻³] esetén	H	< 0,005%
rákeltő hatású veszélyes anyagok a GefStoffV §11, TRGS 905, TRGS 906 szerint	H	< 0,005%
Azbeszt TRGS 519 szerint	Alkalmos H + a TRGS 519 szerinti használatra	< 0,005%
Továbbá alkalmas minden porrobbanási osztályba sorolt éghető porok számára (kivéve azok a porok, amelyek különösen alacsony minimális gyulladási energiával ME < 1 mJ rendelkeznek)	Legalább L kiegészítve 22-es zónával	

8. ábra, porosztály-besorolás

1. Az L, M és H porosztályok a teljes készülékre vonatkoznak.
2. A megfelelő hozzárendelést az AGW (munkahelyi határérték) szerint határozzák meg.
3. A porosztály rögzítése után a maximális átbocsátási fok alapján kerül a **szűrőkategória** meghatározásra:

Szűrőkategória G: Átbocsátási fok < 0,5% (porosztály L) - bevizsgálva DIN EN 60335-2-69 AA függelék szerint
Szűrőkategória C: Átbocsátási fok < 0,1% (porosztály M) - bevizsgálva DIN EN 60335-2-69 AA függelék szerint
Szűrőkategória K1: Átbocsátási fok < 0,005% (porosztály H) - bevizsgálva DIN EN 60335-2-69 AA függelék szerint

Az átbocsátási fokot tesztpróval, a DIN EN 60335-2-69, AA függelék szerint határozták meg.

A por, mint veszélyes anyag biztonságos eltávolítása

Elszívással, EOB (porelszívó helyváltoztató üzemmódban) felhasználásával

9. ábra, elszívás EOB használatával

- porok elszívása keletkezési helyükön porelszívó berendezéssel
- minden port termelő anyagmegmunkáló és feldolgozó gépen és készüléken
- A tömlőben a légsebesség legalább 20 m/mp kell legyen
- A légszállítás ellenőrzése jeladással az elszívóvezetékben

Felszívással, IS (Iparisszívó) felhasználásával

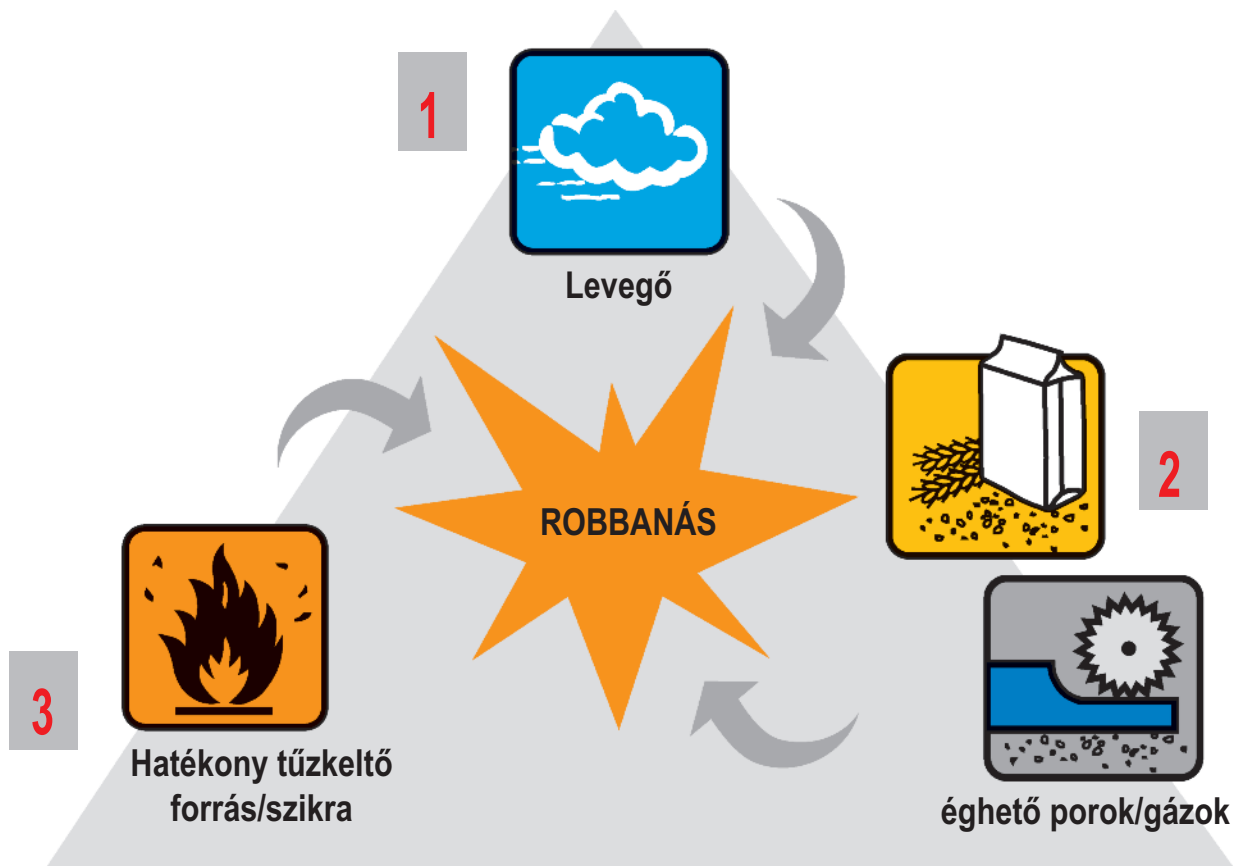

10. ábra, felszívás, IS használatával

- gépeken és gépekben, gyártóberendezéseken lerakódott porok felszívása ipari szívóberendezéssel, padló, nagy felületek, fal és maszban történő takarításhoz

Éghető porok robbanásveszélyes körzetekben

Robbanásveszély akkor áll fenn, ha az alábbi feltételek egyszerre teljesülnek:

11. ábra, a robbanás előfeltételei

Robbanásveszélyes környezet akkor alakul ki, ha **éghető porok (Staub-Ex)**, vagy éghető gázok, illetve gőzök (GasEx) a levegővel érintkezésbe lépnek.

Továbbá szükség van egy hatékony tűzkeltő forrás jelenlétére is, amelyik ezt az atmoszférát lánggra tudja lobbantani.

Robbanások megelőzése

A nem szabályozott, nem szándékos és ezért gyakran pusztító következményekkel járó robbanások hatásos megelőzése azt jelenti, hogy a három feltétel közül legalább egynek a meglétét ki kell küszöbölni.

Ha teljesül az a feltétel, hogy megfelelő ipari szívóberendezés használatakor nem szívunk be tűzkeltő forrást, akkor éghető porokat is veszélytelenül felszívhatunk.

Óvintézkedés:

A három feltétel közül legalább EGYNEK a meglétét biztonságosan ki kell küszöbölni.

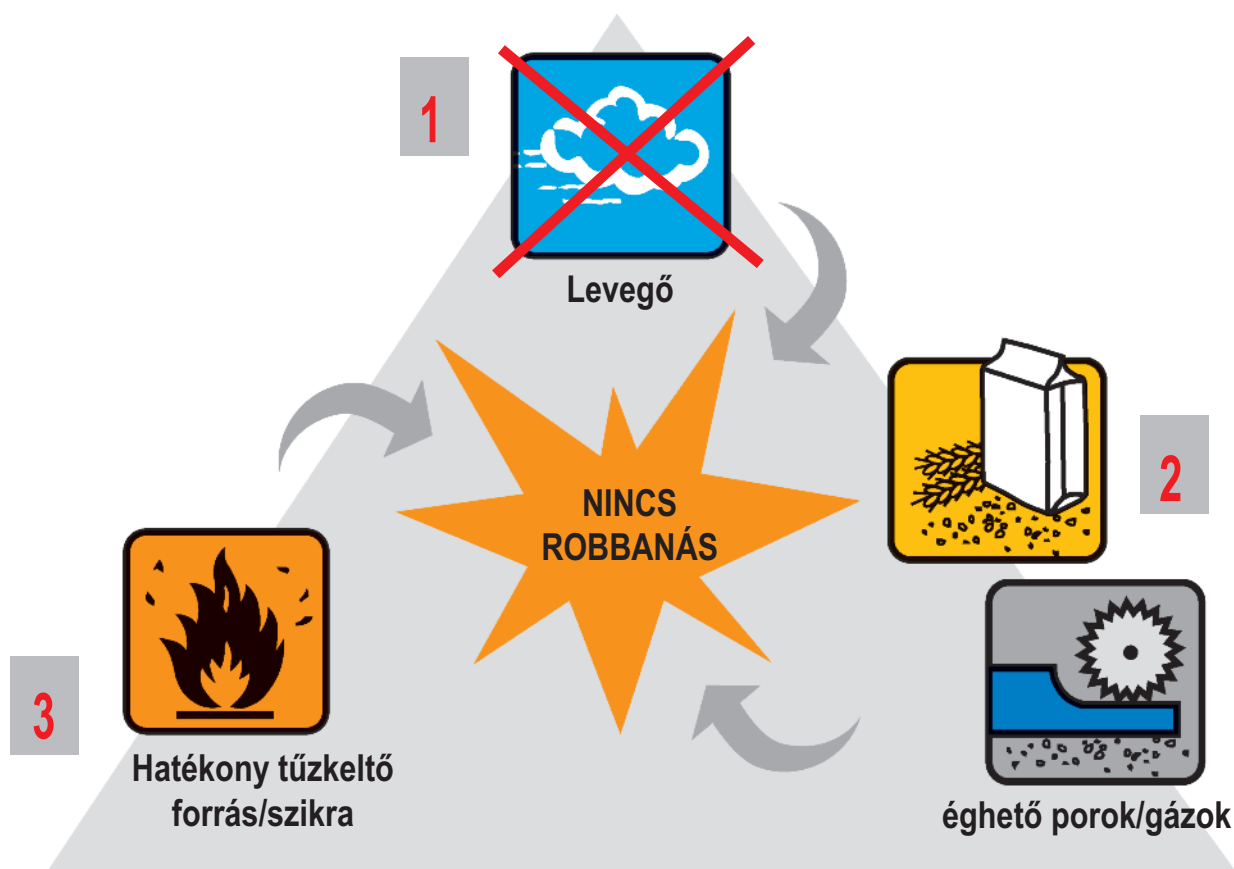
A három előfeltétel

1 Levegő/oxigén

A levegőben jelenlévő adott mennyiségű oxigén csak egy bizonyos mennyiségű éghető anyagot képes oxidálni. Ha az éghető anyagok részaránya túl kicsi, az égés csak nehezen tud terjedni, vagy elhal. A helyzet hasonló, ha az éghető anyagok részaránya a levegőben jelenlévő oxigén számára túl magas.

Meg lehet akadályozni, hogy a „levegő/oxigén” jelen legyen?

Igen,
a LEVEGŐ jelenlétét meg lehet akadályozni
DE ez nagyon nagy szerkezetépítési ráfordítással és magas költségekkel jár.

Inertizálás

Helyiségek inertizálása alatt azt értjük, amikor a levegő oxigéntartalmát, vagy a reakcióra-, illetve robbanásra képes gázokat, illetve gázkeverékeket nemesgázok, vagy -gőzök adagolásával kiszorítják. A tűz- és robbanásvédelem érdekében végzett inertizálás alkalmával (ipari példa: vegyi anyag-raktár, vagy gyártóberendezések) a levegő oxigéntartalmát nemesgázok (például argon, nitrogén, szén-dioxid) adagolásával kiszorítják, így nem alakul ki robbanóképes környezet. A tűzvédelemben ezt folyamatos inertizálással végzett aktív tűzmegeelőzésnek is nevezik.

A három előfeltétel

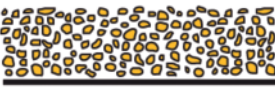
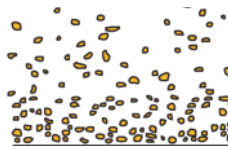
2 Éghető porok/gázok

Az éghető anyagok lehetnek gáz,- folyadék- vagy szilárd halmazállapotúak.

Az éghető szilárd halmazállapotú anyag por, szál as anyag, vagy vágásból származó maradvány formájában képes a levegőben lévő oxigénnel reakcióba lépni és pusztító robbanást okozni.

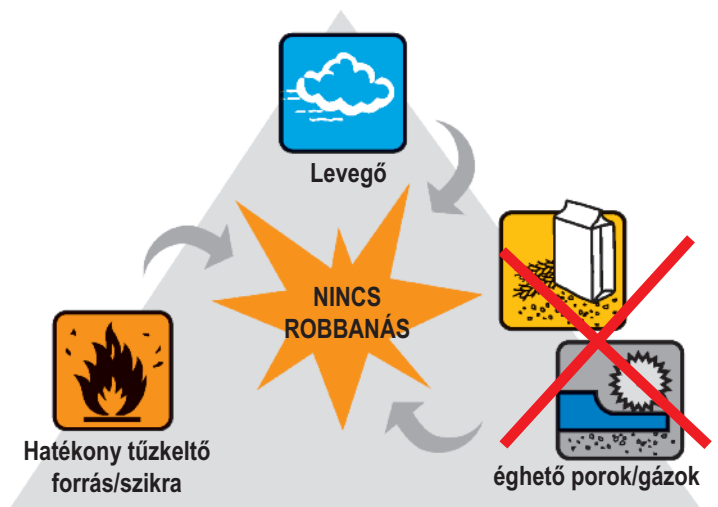
Általában a levegővel alkotott keverék robbanásának előidézéséhez szükséges energia nagyobb, mint gázok, vagy gőzök esetében. Táplálja az égést, az égési reakció közben felszabaduló energia pedig magas hőmérsékletet és nyomást hoz létre.

A szilárd halmazállapotú anyag kémiai tulajdonságain kívül a szilárd részecskék finomsága és a finomsággal növekvő összes felülete is fontos szerepet játszi. (lásd az 12. ábrát)

	Összes felület	Hatékony tüzkeltő forrá	Hatás
 Tömör fakockák...	6cm ²	pl. nagyon erős láng	csak nagyon nehezen ég
 ...forgácsokra aprítva	kb. 600cm ²	pl. kisebb láng	nagyon jól ég
 ...finom porként lerakódva	szemcsemérettől függően kb. 6.000 és 60.000cm ² között	pl. szikra forró felületek	Parázssal ég, nyílt tűz
 ...finom porként felkavarva	szemcsemérettől függően kb. 6.000 és 60.000cm ² között	pl. szikra, statikus Kisülés, tüzkeltő forrás kevés gyújtóenergiával	Ellobbanás, robbanás

12. ábra, egy fakocka égési viselkedése

Lehetséges az „éghető porok / gázok” eltávolítása?

az éghető porok megfelelő szívókészülékkel történő rendszeres eltávolítása (fel-, vagy elszívása) minimumra csökkentheti a robbanás kockázatát.

A három előfeltétel

3 Hatékony tűzkeltő forrás

A műszaki berendezésekkel összefüggésben sokféle statikus elektromosság, szikrakisüléstűzkeltő forrás lehetséges:

Forró felületek olyan teljesítményvesztés eredményeképpen léphetnek fel, amelyek hozzá tartoznak rendszerek és alkatrészek normális működéséhez.

Példák: Tekercsek, ellenállások, vagy lámpák, eszközök felmelegedett felületei, fékek, vagy melegen futó csapágyak.

Mechanikai úton képződő szikrák pl. csiszoló- és vágógépeknél léphetnek fel, amelyek üzemszerűen hoznak létre ilyen szikrákat és használatuk robbanásveszélyes területeken meg van tiltva.

Példák: Rozsdás kalapács és véső könnyűfémekkel, fémvillákkal és villástargoncákkal történő érintkezés során. (Súrlódáskor keletkező szikra).

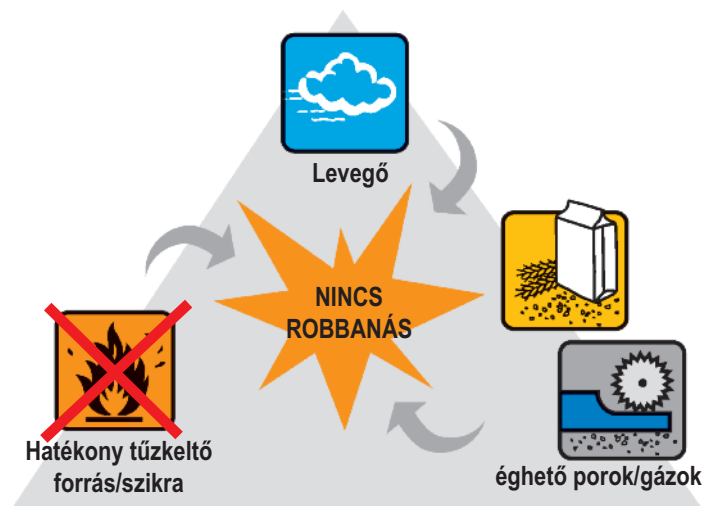
Elektromos szikrát **statikus elektromosság** tud létrehozni. A tárolt energia szikra formájában tud kisülni és így szintén tűzkeltő forrásként képes hatni.

Példák a statikus feltöltődés keletkezésére: Műanyag hajtószíjak, hordozható készülékek burkolata, szintetikus öltözet, papír, vagy műanyagfólia letekerése, műanyag csőrendszerek, műanyag borítású berendezések tisztítása.

13. ábra, Tűzkeltő források

Elkerülhetők a tűzkeltő források?

NEM, elvileg nem

A tűzkeltő források gondatlan kezelése az üzemeltető részéről.

DE

a robbanásbiztos RUWAC szívókészülékek nem tűzkeltő források, mert „tűzkeltő forrás mentesen” vannak megépítve.

Portalanító:
szikraképző gépeket és berendezéseket nem szabad velük szívni.

Ipari szívóberendezés:
CSAK lerakódott porokat szabad felszívni (padlótisztítás)

Robbanásveszélyes területek

A robbanásveszélyes területeken használható készülékek engedélyezésnek alapja a 94/9/EG (ATEX) európai irányelv, am Ha egy készülék robbanás ellen védett kivitelű, attól még korán sem lehet mindenhol használni. A robbanásveszélyes területek állítanak. Ehhez az ATEX különböző kategóriákat és veszélyeztetettségi csoportokat jelöl meg:

0 / 20 zóna	Olyan területek, ahol a robbanásveszélyes környezet folyamatosan, hosszú ideig, vagy gyakran áll fenn. A készülékek, ritkán fellépő üzemzavarok mellett, maguk kell garantálják a biztonságot. Két, független, konstruktív óvintézkedés szükséges.
1 / 21 zóna	Olyan területek, ahol a robbanásveszélyes környezet időnként áll fenn. Még a gyakran fellépő készülékmeghibásodások mellet is garantálni kell a biztonságot.
2 / 22 zóna	Olyan területek, ahol a robbanásveszélyes környezet csak ritkán és csak rövid időre áll fenn. A készülékek normális üzemvitel mellett garantálják a szükséges mértékű biztonságot.

14. ábra, a zónák meghatározása

Készülékcsoporth I (bányászat - sújtólég)			
Kategória	Kielégítő biztonság		
Kategória M1:	Két egy időben, egymástól függetlenül fellépő hiba nem befolyásolhatja a nagyon magas biztonságot		
Kategória M2:	Rohbanásveszélyes környezet fellépésekor le kell kapcsolni		
Készülékcsoporth II (egyéb robbanásveszélyes területek)			
Kategória	Környezet G (gáz)	Környezet D (por)	Kielégítő biztonság
Kategória 1	0 zóna	Zóna 20	Két egy időben, egymástól függetlenül fellépő hiba nem befolyásolhatja a nagyon magas biztonságot
Kategória 2	Zóna 1	Zóna 21	Egy fellépő hiba nem befolyásolhatja a magas biztonságot
Kategória 3	2 zóna	Zóna 22	- hibamentes üzem esetén - Normál biztonsági követelmények

15. ábra, készülékcsoporth meghatározása

Példa az 1-es zónában és a 21-es zónában fellépő hibára

Ipari szívóberendezés, félig-vezetőképes kerekkel és földelővezetékekkel ellátott csatlakozódugóval felszerelve.

Egyik hiba: A kerek műanyagpadlón állnak

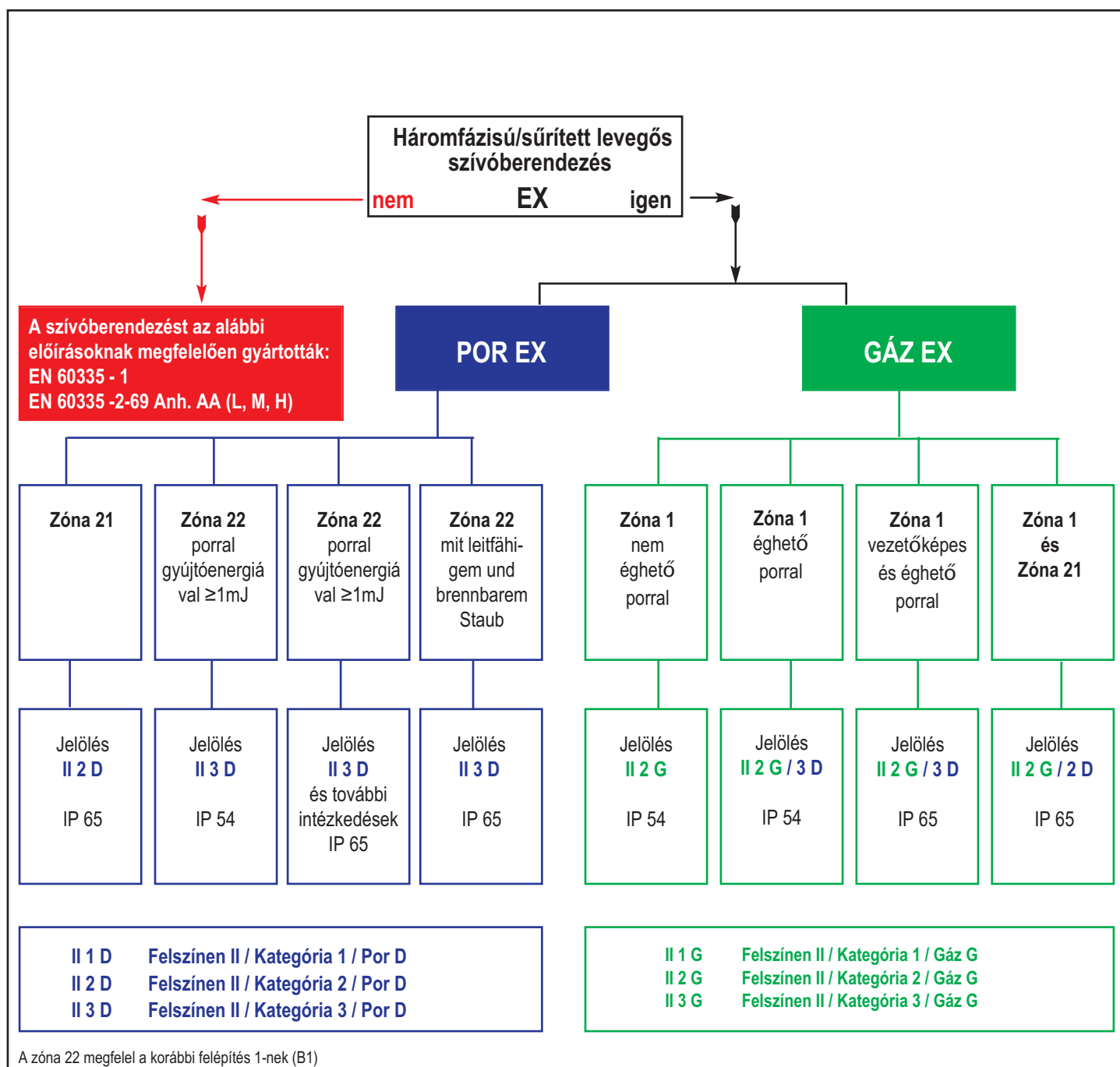
Következmény: már nem vezetőképes, DE a félig-vezetőképes a földelővezetéken keresztül továbbra is biztosított.

Másik hiba: A földelővezeték hatástalan.

Következmény: A vezetőképes megszűnik, DE a félig-vezetőképes a kerekken keresztül továbbra is biztosított.

ely 2003.06.30-tól minden EU tagországra érvényes.

rületeken használható készülékekkel szemben, a veszélyeztetettségtől függően, különböző magas követelményeket

16. ábra, az ATEX szerinti jelölés felépítése

A robbanásveszélyes területek zónabeosztásának fontossága és használata

A robbanásveszélyes területeket zónákra osztják. A felosztás figyelembe veszi a robbanásra hajlamos környezetek által okozott különböző veszélyek előfordulási lehetőségét, és olyan robbanásvédelmet tesz lehetővé, amely biztonságtechnikai és gazdaságossági szempontból is megfelel a körülményeknek. Az Európai Közösségben a zónák meghatározása a 94/9/EG (régebben ATEX 95) irányelvben egységesen szabályozott.

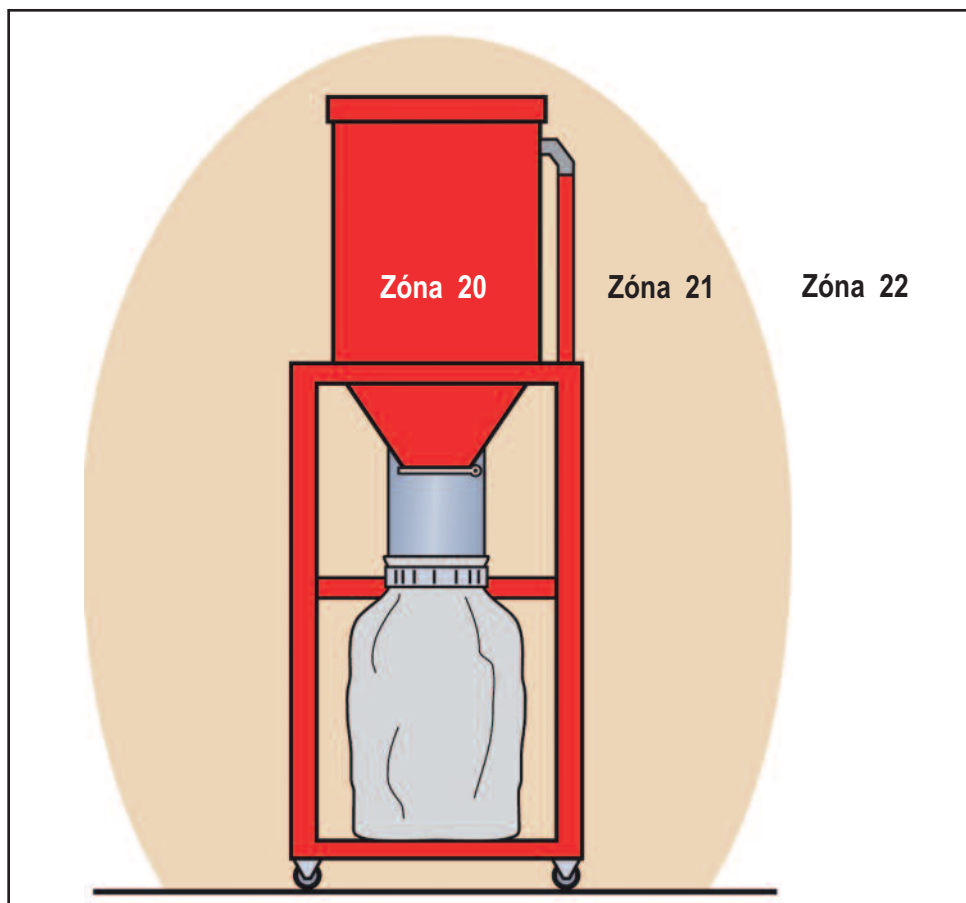
A robbanásveszélyes körzeteket a robbanásveszélyes környezet előfordulásának gyakorisága és az előfordulás időtartama szerint osztották zónákra.

Ebből a felosztásból következik az 1999/92/EG irányelv A fejezet II függelék alapján meghozandó intézkedések hatálya, összefüggésben a 94/9/EG irányelv I függelékével.

FONTOS!

A veszélyesség az egyes zónákban teljes mértékben azonos.

A robbanás lehetőségének gyakorisága a zónabeosztás alapja!

17. ábra, zónák a robbanásveszélyes területen belül

A lerakódott száraz és éghető elszívott anyagok eltávolításakor a robbanásveszélyes területeken különleges veszélyhelyzetekkel kell számolni.

Robbanásveszélyes területek (RL 1999/92/EG)

Zóna 20:

Olyan terület, ahol a robbanásveszélyes környezet a levegőben lévő éghető porból képződő felhő formájában állandóan, hosszú ideig, vagy gyakran jelen van.

Zóna 21:

Olyan terület, ahol, normál üzemmódban, a levegőben lévő éghető porból képződő felhő alkalmanként robbanásveszélyes környezet teremthet.

Zóna 22:

Olyan terület, ahol, normál üzemmódban a levegőben lévő éghető porból képződő felhő rendszerint nem, vagy csak rövid időre alakíthat ki robbanásveszélyes környezet..

Hogyan juthatok ismeretekhez az „anyagomról”?

A Gestis anyagadatbank információkat tartalmaz a veszélyes és más kémiai anyagok biztonságos kezelésére vonatkozóan a következő honlapon: www.dguv.de/ifa/de/gestis/stoffdb/index.jsp

1

Először kattintson a "GESTIS STAUB-EX" menüpontra...

2

A "GESTIS STAUB-EX" oldalon kattintson a "Datenbank öffnen" menüpontra...

3

Miután megnyitotta az adatbank ablakát, adja meg a keresett kifejezést és kattintson a "suchen" gombra. (Példa „búzaliszt”)

4

Stoffname	Median [µm]	Explosionsfähigkeit	Mindestzündenergie [mJ]
* Harnstoff-Formaldehydharz/Hartweizenmehl/Hotzweizenmehl/Harter Kaolin (60.30.3.7)	<45	St 1	
* Weizenmehl	43	St 1	
* Weizenmehl	57	St 1	
* Weizenmehl	<30	St 1	
* Weizenmehl	<63	St 1	>100
* Weizenmehl	50		>300
* Weizenmehl Typ 1600	52	St 1	>100
* Weizenmehl Typ 550	54		
* Weizenmehl Typ 550	60	St 1	
* Weizenmehl Typ 550	75	St 1	
* Weizenmehl Typ 550	<56	St 1	
* Weizenmehl Typ 550	<60		>10

Ezután megjelennek a különböző anyagok (lisztek) robbanóképességükre, és legkisebb gyújtóenergiájukra vonatkozó adatok középértékeivel. Kattintson valamelyik anyagra...

5

Kriterium	
* Korngröße <125 µm [Gew.-%]	100
* Korngröße <63 µm [Gew.-%]	73
* Korngröße <32 µm [Gew.-%]	16
* Median-Wert [µm]	52
* Feuchte [Gew.-%]	12
* untere Ex-Grenze [g/m³]	50
* max. Überdruck [bar]	7,3
* K _{st} -Wert [bar m/s]	59
* Ex-F abgrenzt	St 1

...az anyagról olyan részletek jelennek meg, mint szemcseméret, KST-érték stb. Kattintson valamelyik fogalomra (például robbanóképesség), megjelenik az oldal olyan

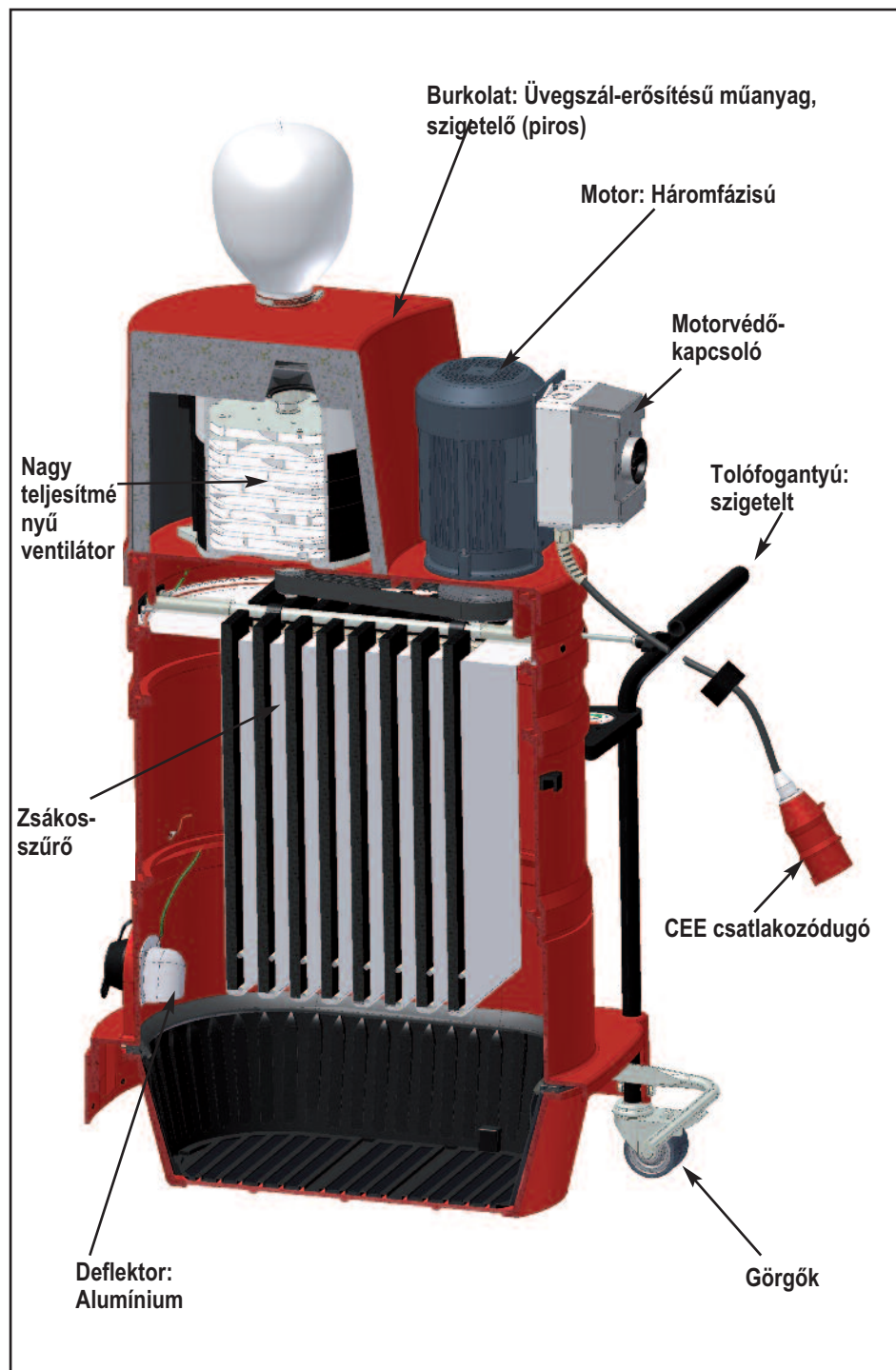
6

Staubexplosionsklasse	K _{st} -Wert in bar · m · s ⁻¹
St 1	> 0 bis 200
St 2	> 200 bis 300
St 3	> 300

..részletes információkkal, mint porrobanási osztály.

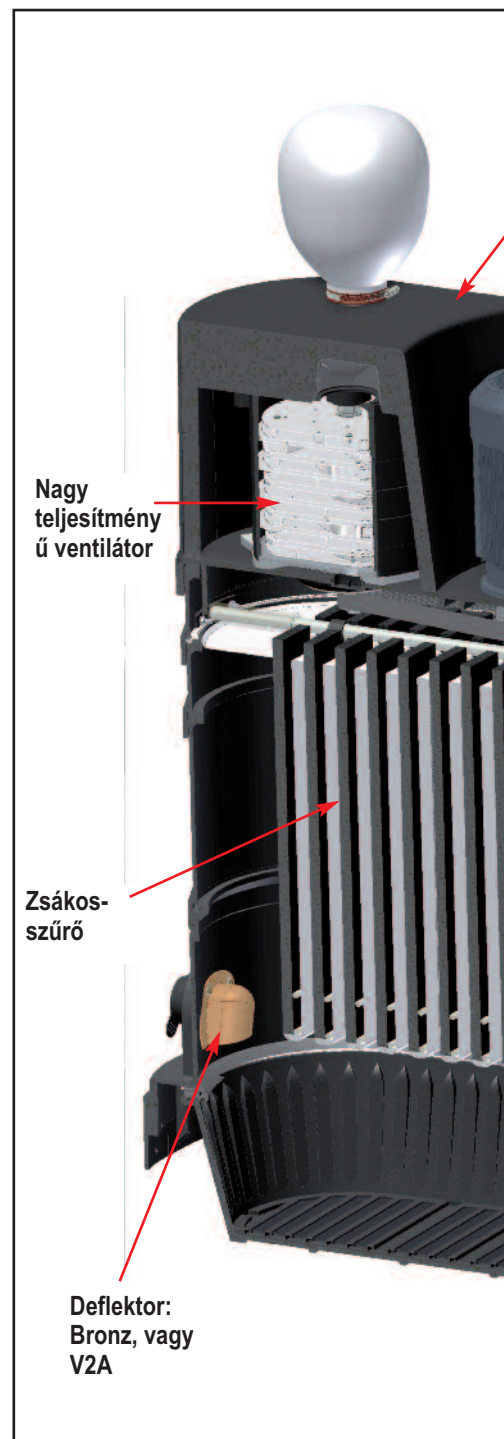
A szívókészülékek alkalmazási területük szerinti különbözősége

DS 1220 M típus, 2,6m²

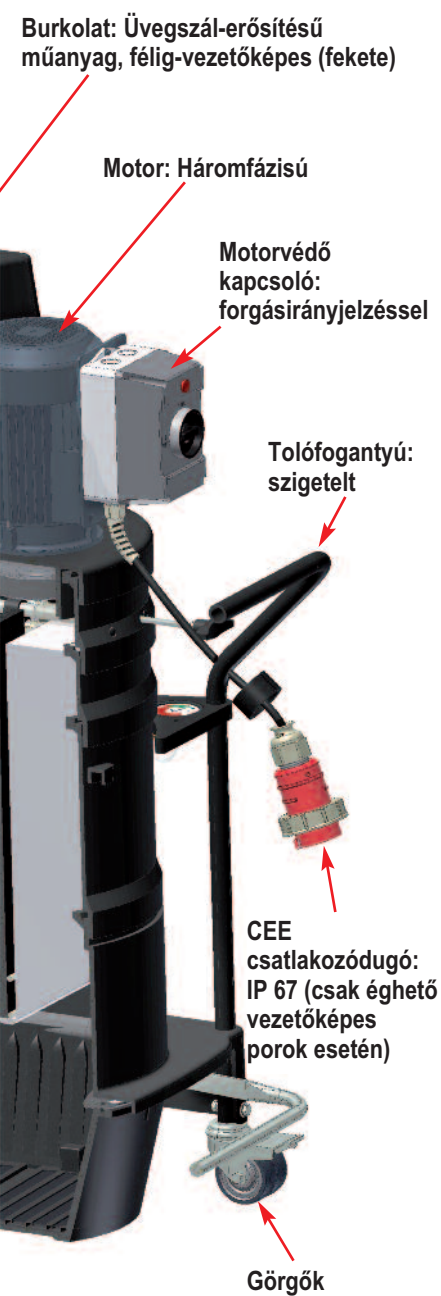
18. ábra, DS 1220 M

DS 1220 M típus, 2,6m², zóna 22

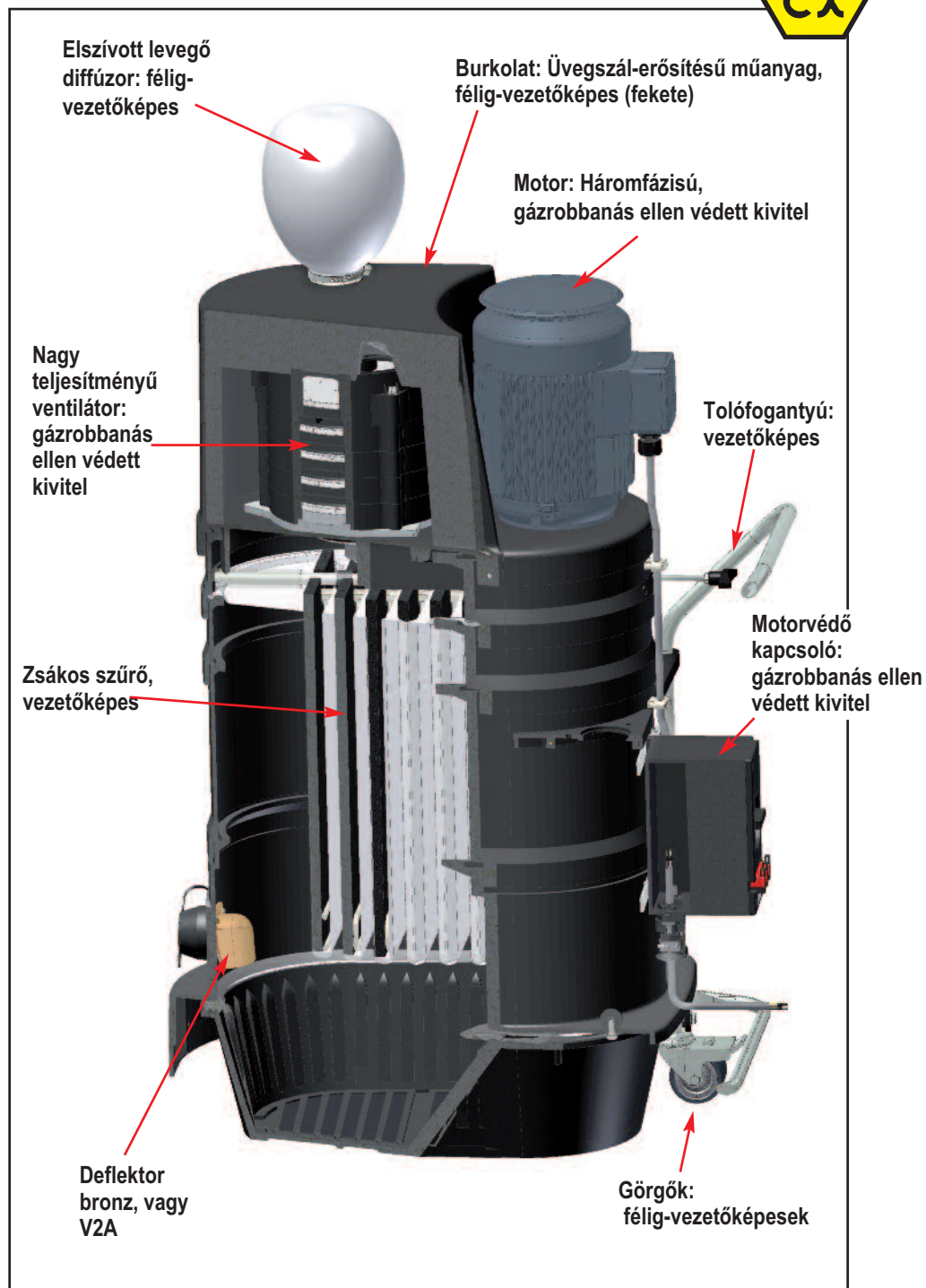

19. ábra, DS 1220 M, Staub-Ex

2, StaubEx - II 3 D

DS 1220 M típus, 2,6m², GasEx - II 2 G / II 3 D

20. ábra, DS 1220 M, Gas-Ex

Ruwac
Industriesauger GmbH

Westhoyeler Str. 25
49328 Melle-Riemsloh

Telefon 0 52 26- 98 30-0
Telefax 0 52 26- 98 30-44

Web www.ruwac.de
E-Mail ruwac@ruwac.de

14-500-012-05.2015